

FORANSTALTNINGSDOMME 1.1.2002-31.12.2002

I forbindelse med gennemførelse af lovforslag vedrørende tidsbegrænsning af foranstaltninger efter straffelovens § 68 og § 69 er det besluttet, at der løbende skal indsamles oplysninger om domme, afsagt efter lovens ikrafttræden 1. juli 2000, således at Retsudvalget kan holdes orienteret om udviklingen på området, og således at der opbygges et grundlag for en senere evaluering.

Den foreliggende statistik omhandler perioden fra d. 1. januar 2002 til d. 31. december 2002. Der er tidligere udarbejdet redegørelse om domme fra perioden 1. juli 2000 til 31. december 2001.

1. Datagrundlaget og materialets omfang

Fra Kriminalregisteret er der modtaget oplysninger om domme vedrørende straffelovens §§ 68-69, afsagt i perioden fra 1.1.2002 til 31.12.2002. Oplysningerne er bearbejdet i Justitsministeriets Forskningsenhed. Statistikken omfatter i alt 458 foranstaltningsdomme.

18 af de 458 domme angår personer, som allerede én gang tidligere efter lovændringen fra 1. juli 2000 er idømt en foranstaltningsdom. I forbindelse med, at de har begået ny kriminalitet, er den gamle dom blevet ophævet, og en ny foranstaltningsdom er idømt. For 14 af disse 18 personer var den tidligere dom tidsbegrænset. Det kan antages, at ophævelsen af den tidligere dom beror på netop tidsbegrænsningen, idet recidiv inden lovændringen typisk medførte, at der blev givet tiltalefråfald under henvisning til, at personen allerede var undergivet en (tidsbestemt) foranstaltning.

Det bemærkes, at statistikken alene omfatter oplysninger om *nye domme*. Oplysninger om kendelser om ændring af domme, om forlængelse af længstetider og om ophævelse af domme vil indgå i en senere statistik vedrørende forløbet og varigheden af foranstaltningsdommene.

2. Antal domme med tidsbegrænsning

I 2002 blev der som nævnt afsagt i alt 458 foranstaltningsdomme, mens tallet i 2001 var 380 og i det sidste halvår af 2000 – efter lovændringen var trådt i kraft – 184. Andelen af disse domme, som er *uden* tidsbegrænsning, er nogenlunde ens i denne 2½-årige periode. I det sidste halvår af 2000 var det 42 pct. af dommene, som var uden tidsbegrænsning, i 2001 42 pct. og i 2002 45 pct..

De fleste (230, svarende til 91 pct.) af de 254 domme *med* tidsbegrænsning i 2002 har en længstetid på 5 år, jfr. tabel 1, og én har en længstetid under 3 år.

Af de 458 domme er 49 afsagt af landsretterne og én af Højesteret.

* Denne fil er en senere opdateret version af den oprindelige fil, idet der er korrigeret for en fejkategorisering af foranstaltningens art. Denne fil inkluderer desuden domme, der var under anke ved periodens udløb.

Tabel 1. Foranstaltningsdomme fordelt efter foranstaltningens længstetid.

	Antal	Procent
Ingen længstetid	204	44,5
1 år	1	,2
3 år	23	5,0
5 år	230	50,2
I alt	458	100

3. Tidsbegrænsning og foranstaltningens art

Ifølge de nye regler skal der, når kriminaliteten ikke er af personfarlig karakter, jf. det senere, fastsættes en længstetid for foranstaltningen på 5 år, såfremt foranstaltningen medfører eller giver mulighed for, at den dømte anbringes i institution. I sager, hvor foranstaltningen ikke giver mulighed for anbringelse (fx foranstaltninger som alene indebærer tilsyn eller pligt til at følge et ambulat psykiatrisk behandlingsforløb), skal der fastsættes en længstetid, som ikke kan overstige 3 år. I de sager, der vedrører alvorlig personfarlig kriminalitet, fastsættes i almindelighed ikke en længstetid.

Af de i alt 458 domme giver 412 mulighed for anbringelse, mens 27 domme medfører, at den tiltalte skal anbringes i institution eller på hospital, jf. tabel 2. To af disse 27 domme angår anbringelse i sikringsafdelingen ved Psykiatrisk Hospital i Nykøbing Sj., mens 7 domme giver mulighed for midlertidig anbringelse i en sikret afdeling.

Af disse i alt 439 domme, der medfører eller kan medføre anbringelse, er der i 201 domme (svarende til 46 pct.) ikke fastsat en længstetid for foranstaltningen, jf. bestemmelserne i straffelovens § 68 a, stk. 2, og § 69 a, stk. 2, om alvorligere personfarlig kriminalitet. I de resterende 238 domme er der i langt de fleste tilfælde (229 domme) fastsat en længstetid på 5 år i overensstemmelse med ordlyden af bestemmelserne i § 68 a, stk. 1, og § 69 a, stk. 1.

Tabel 2. Foranstaltningsdomme fordelt efter foranstaltningens art og længstetid.

	Ingen længstetid	1 år	3 år	5 år	I alt
Tilsyn/ambulant behandling uden mulighed for anbringelse	3		15	1	19
Tilsyn/ambulant behandling med mulighed for anbringelse	57	1	5	93	156
Behandling med mulighed for anbringelse	119		3	134	256
Anbringelse på hospital/institution	17			1	18
Anbringelse med mulighed for midlertidig anbringelse i sikret afd.	6			1	7
Anbringelse i sikret afdeling/institution	2				2
I alt	204	1	23	230	458

De resterende 19 domme giver ikke mulighed for anbringelse, hvilket som nævnt indebærer, at der skal fastsættes en længstetid, der ikke overstiger 3 år. I 15 af disse sager er længstetiden fastsat til 3 år. I tre sager er der ikke fastsat en længstetid, mens længstetiden i én sag er fastsat til 5 år. Disse sager er næppe i overensstemmelse med reglerne i § 68 a, stk. 3, og § 69 a, stk. 3.

Af tabel 2, som viser fordelingen af domme efter foranstaltningens art og længstetid, ses enkelte andre afvigelser fra de nævnte regler om længstetider. Der er således i i alt 9 tilfælde fastsat længstetider på under 5 år, selv om den idømte foranstaltning giver mulighed for anbringelse i institution.

4. Tidsbegrænsning og kriminalitetens art

Der skal i almindelighed ikke fastsættes længstetid i sager, der vedrører nærmere specificeret personfarlig kriminalitet, jf. § 68 a, stk. 2, og § 69 a, stk. 2. De kriminalitetsformer, der nævnes i disse bestemmelser, er drab, røveri, frihedsberøvelse, alvorlig vold, trusler efter § 266, brandstiftelse, voldtægt eller anden alvorlig sædelighedsforbrydelse eller forsøg på en af disse forbrydelser. Hvorvidt en forbrydelse er omfattet af bestemmelserne, fx har karakter af en alvorlig voldsforbrydelse, afhænger af en konkret vurdering af forbrydelsens beskaffenhed og omstændighederne, under hvilke den blev begået.

I tabel 3 er foranstaltningsdommene fordelt efter kriminalitetens art. I tilfælde af, at personen er dømt for flere forhold, er det den alvorligste lovovertrædelse, sagen kategoriseres efter. Det skal bemærkes, at Justitsministeriets Forskningsenhed i visse tilfælde har ændret den kategorisering, som politiet har foretaget, således at personfarlige forbrydelser i alle tilfælde er prioriteret før ikke-personfarlige forbrydelser.

Tabel 3. Foranstaltningsdomme fordelt efter kriminalitetens art og foranstaltningens længstetid.

	Ingen længstetid	1 år	3 år	5 år	I alt
Voldtægt mv.	7		1	1	9
Samleje med barn	7		4	5	16
Blufærdighedskrænkelse				5	5
Andre sædelighedsforbrydelser			1		1
Vold mod tjenestemand	15		2	54	71
Manddrab	5				5
Forsøg på manddrab	3			1	4
Simpel vold	13		6	56	75
Alvorligere vold	28		1	17	46
Særlig alvorlig vold	2				2
Vold i øvrigt	1			5	6
Kvalificeret brandstiftelse	2				2
Brandstiftelse i øvrigt	61		1	3	65
Frihedsberøvelse	5				5
Trusler	5			14	19
Tyveri	1		1	23	25
Røveri	46	1		2	49
Andre formueforbrydelser	2		2	19	23
Andre straffelovsovertrædelser	1		2	13	16
Særlovsovertrædelser			2	12	14
I alt	204	1	23	230	458

Som det ses af tabel 3, er det i intet tilfælde i sager, der angår manddrab (§ 237), særlig alvorlig vold (§ 246), kvalificeret brandstiftelse (§ 180) og frihedsberøvelse (§ 261), fastsat en længstetid.

Det er derimod – mod forventning – sket i to sager om voldtægt m.v., hvoraf den ene sag angår anden kønslig omgængelse end samleje (§ 224, jf. § 216), og den anden samleje ved ulovlig tvang, § 217. Sagen, der er rubriceret under ”Andre sædelighedsforbrydelser”, angår samleje med broder eller søster (§ 210, stk. 2). Ligeledes er det mod forventning, at der fastsat en længstetid i ét tilfælde med forsøg på manddrab (§ 237 jf. § 21).

I sager om brandstiftelse efter § 181 og røveri (§ 288) er der ligeledes i en mindre del af sagerne fastsat længstetid, mens det drejer sig om en større del af sagerne om samleje med barn (§ 222), alvorligere vold (§ 245) og trusler (§ 123 og § 266). For så vidt angår andre og typisk mindre alvorlige former for personfarlig kriminalitet, vold mod tjenestemand (§ 119) og simpel vold (§ 244), er der i langt hovedparten af sagerne fastsat længstetid. I 5 af de 6 sager under kategorien ”Vold i øvrigt” er der også fastsat længstetid. Fire af disse sager angår § 252, forvoldelse af fare, mens de to sidste angår uagtsomt manddrab (§ 241). Den sag, hvor der ikke er fastsat længstetid, angår forvoldelse af fare.

I alle sager om blufærdighedskrænkelser er der fastsat en længstetid. Den enkelte sag under ”Andre sædelighedsforbrydelser” angår incest (§ 210).

I øvrigt fremgår det af tabel 3, at der i alle sager om ”Andre straffelovsbestemmelser”, på nær én, er fastsat en længstetid. Det samme gælder sager om særlovgivningen, som typisk drejer sig om lov om euforiserende stoffer, våbenloven og færdselslovens bestemmelser om spiritus- og promillekørsel.

Endelig ses, at der i én sag om tyveri og i to sager om andre formueforbrydelser (§ 171, § 279 og § 291) ikke er fastsat en længstetid.

5. Længstetider for ophold

Hvis der idømmes en foranstaltning efter straffelovens § 69, som medfører eller giver mulighed for anbringelse i institution eller på hospital, jf. § 69 a, stk. 1 og stk. 2, skal der i alle tilfælde fastsættes en længstetid for opholdet. Længstetiden for opholdet kan – uanset en eventuel længstetid for foranstaltningen – i almindelighed ikke overstige 1 år.

Tabel 4 vedrører de domme, hvor der skal fastsættes en længstetid for opholdet. Som det fremgår af tabellen, er der i 85 ud af de i alt 97 tilfælde fastsat en længstetid for opholdet på højst ét år. I et enkelt tilfælde overstiger længstetiden 1 år, mens der i 11 tilfælde ikke er fastsat en længstetid for opholdet.

Tabel 4. Længstetiden for ophold fordelt efter foranstaltningens art for domme vedrørende § 69.

	Ingen længstetid	6 mdr.	1 år	3 år	I alt
Tilsyn/ambulant behandling med mulighed for anbringelse	10	3	44	1	58
Behandling med mulighed for anbringelse	1	1	37		39
Anbringelse på hospital/institution					
I alt	11	4	81	1	97

6. Foranstaltningsdomme og den dømtes mentale tilstand

Langt hovedparten af foranstaltningsdommene angår psykisk syge, jf. tabel 5. Kun 12 pct. af dommene angår mentalt retarderede, mens 23 pct. angår personer, der ved foretagelsen af den kriminelle handling befandt sig i en tilstand, der var betinget af mangelfuld udvikling m.v., men som ikke er omfattet af straffelovens § 16. Fire af de 55 personer, der er mentalt retarderede, er mentalt retarderede i højere grad (§ 16, stk. 1, 2. pkt.). Der er i intet tilfælde idømt foranstaltning på grund af forbigående, abnorm rus (§ 16, stk. 1, 3. pkt.).

Tabel 5. Foranstaltningsdomme fordelt efter den dømtes mentale tilstand.

	Ingen længstetid	1 år	3 år	5 år	I alt
Psykisk syg (§ 16, stk. 1, 1. pkt.)	129		7	163	299
Mentalt retarderet (§ 16, stk. 1, 2. pkt., og stk. 2)	30		6	19	55
Mangelfuld udvikling m.v. (§ 69)	45	1	10	48	104
I alt	204	1	23	230	458